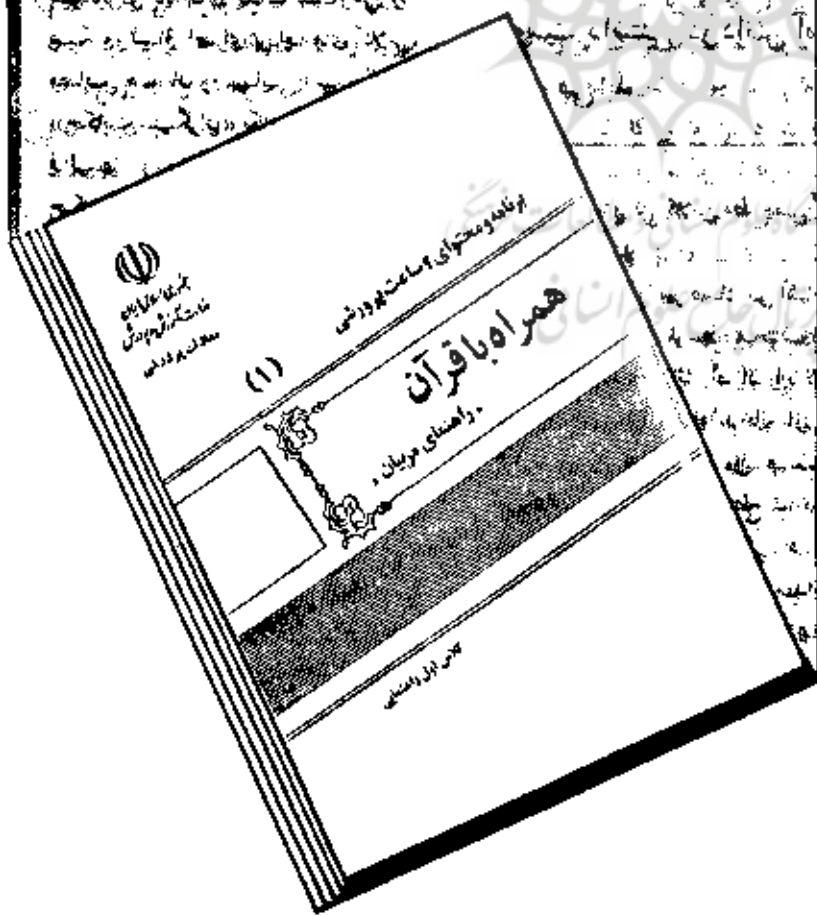

«همراه با قرآن» نام دومین کتاب از سری کتابهای «برنامه و محتوای کلاسهای پرورشی» است که برای اجرا در کلاسهای اول راهنمایی در نظر گرفته شده است. این کتاب که در ۵۶ صفحه و از نظر طرح جلد با استفاده از طرح کتاب «حکایت ستمگران» - ولی با رنگی دیگر - در زمستان ۶۷ به طبع رسیده، به عنوان راهنمای مربیان کلاس اول راهنمایی برای اجرای برنامه کلاسهای پرورشی در اختیار مربیان پرورشی کل کشور قرار گرفت. در اینجا به عنوان آشنایی با این کتاب از جنبه های مختلف به نقد و بررسی آن می پردازیم:

از نظر هدف:

کتاب «همراه با قرآن» بطور عمومی اهداف کلی امور تربیتی را دنبال می کند و در جنبه های اهداف اجتماعی، هنری، فکری و عقیدتی دارای عملکرد فعال و شایان توجهی است. از این نظر، دقیقاً همان اهدافی که در کتاب «حکایت ستمگران» دنبال می شود، در همراه با قرآن نیز به چشم می خورد (در این زمینه به اهداف تفصیلی هنری، فکری، اجتماعی، حکایت ستمگران در همین ویژه نامه رجوع شود) ولی این کتاب بطور خاص در پی ایجاد مؤانست میان دانش آموزان و قرآن کریم است.

قرآن کریم به دلایل مختلفی در دید و نظر دانش آموزان ابتدایی نا آشنا و نا مأنوس است؛ سبک نگارش، زبان، نوع ترجمه، سبک صفحه آرایی، شکل و شمایل صفحات آغازین، چگونگی تجلید و طرحهای روی جلد و... عواملی هستند که قرآن را در نگاه دانش آموز بیگانه می کنند. چشم دانش آموز با نوع خاصی از حروف، طراحی، صفحات، نحوه صفحه بندی، طرح جلد و نحوه نگارش فارسی آشناست که این ویژگیها در قرآن کریم وجود ندارد. مأنوس بودن و احساس آشنایی و قرابت با هر چیزی، یکی از زمینه های لازم برای ارتباط مستقیم آدمی با آن چیز و بهره وری از آن است.

شیوه‌های آموزش روحوانی آیات قرآن در مدارس ابتدایی ایجاد می‌کند که دانش‌آموزان با استفاده از حروف فارسی گونه - ونه با سبک خط نسخ قرآنی - به قرائت بپردازند. پرواضح است که در صورت قرائت مطلوب، باز هم چیزی به نام کتاب قرآن با همان ویژگی‌هایی که برشمرده شد، در نگاه دانش‌آموزان کی بیگانه و غریب خواهد بود. اگر بخواهیم دانش‌آموزان آیات بر لطف الهی بهره‌مند گردد و خود بطور مستقیم به مطالعه و کند و کاو در آن بپردازد، باید زمینه‌های مؤانست و قرابت با آن را از هم اکنون در او به وجود آورد. این آشنایی هنگامی تکمیل و کارا می‌شود که دانش‌آموز در دوره ابتدایی مسایل ساده تجمیدی را به خوبی آموخته باشد. بنابراین هدف اختصاصی کتاب «همراه با قرآن» ایجاد چنین ارتباط عاطفی میان دانش‌آموزان و قرآن است.

از نظر روش:

روشهای وصول به اهداف، از عمده‌ترین پایه‌های کتاب بشمار می‌رود. سبک و سیاق اجرای برنامه‌های کلاس، مطابق همان روشهایی است که در «حکایت ستمگران» بکار گرفته شده بود. فالیبها و روشهای بکار گرفته شده در حکایت ستمگران شیوه‌هایی جذاب، پرتحرک و بسیار متنوع هستند که در عین القاء غیر مستقیم اندیشه‌های نهفته در برنامه، اهداف اجتماعی، هنری و فکری امور تربیتی را نیز تأمین می‌نماید. «همراه با قرآن» نیز محتوی و هدف خود را در همان قابلهای جای داده و با به پایان رسیدن برنامه حکایت ستمگران و شروع همراه با قرآن، گویی که برنامه‌ها یکبار دیگر از اول دوره می‌شود: خانه بازی، اصلاح و تکمیل و... ولی با اندیشه‌ای دیگر و محتوایی جدید. این است که تجرید و سابقه دانش‌آموزان در دوره حکایت ستمگران کمک مناسب و خوبی برای هر چه بهتر شدن همراه با قرآن به وجود می‌آورد.

چگونگی ایجاد مؤانست با قرآن در

همین روشها نهفته است. این روشها موجب می‌شوند که دانش‌آموز بطور خود بخود با مفاهیمی از قرآن کریم آشنا شود، با اشتیاق در قرآن توفیق داشته باشد، در آن به جستجو بپردازد و نگاه خود را به آن آشنا سازد، باید گفت که در واقع چنین اثر و کیفیتی در حکایت ستمگران نیز به چشم می‌خورد؛ یعنی دانش‌آموزان پس از طی آن دوره قاعدتاً به ستم و ستمگر بد بین می‌شود و نسبت به مبارزان بر علیه ستم عشق می‌ورزد و در این دوره، آن روشها، عواطف و نگرشهای دانش‌آموز را بر قرآن کریم متمرکز می‌سازد.

از نظر موضوعات:

موضوعات و محتویاتی که در رابطه با

معلم این درس، در شرایطی دست به القاء یا انتقال مفاهیم مورد نظر می‌زند که پیش از آن شرایط مطلوب برای یک کلاس دوست داشتنی در دانش‌آموزان پدید می‌آید.

قرآن مجید در این کلاس مطرح می‌گردد، بدین شرح هستند:

۱- آشنایی با سوره‌ها: این آشنایی به چند صورت و در چند سطح مختلف است: برنامه «سرگرمیها» دانش‌آموزان را با نام ۲۷ سوره آشنا می‌سازد و برنامه «خانه بازی» نام ۱۳ سوره را به دانش‌آموزان محرفی می‌نماید. این آشنایی در سطح شناخت نام سوره‌هاست. نوع دیگر آشنایی، عبارت از کسب اطلاعاتی درباره تعدادی از سوره‌هاست. «خانه بازی»، اطلاعاتی از قبیل معنای نام سوره، وجه تسمیه آن، اشاره به داستان یا مسأله‌ای برجسته در آن سوره و... درباره ۱۶ سوره قرآن در اختیار دانش‌آموزان قرار می‌دهد. مطیع دیگر از این آشنایی، شناخت ۱۲ سوره قرآن بر اساس هم

موضوع بودن نام آنها؛ مثلاً سوره‌هایی به نام انبیاء یا سوره‌هایی به نام ستارگان و سیارات یا سوره‌هایی به نام حیوانات.

برنامه «کار با قرآن» نیز به شکلهای مختلفی زمینه این نوع آشنایی‌ها را فراهم می‌آورد. این آشنایی از طریق مراجعه به قرآن و یافتن سوره صورت می‌پذیرد که نزدیک به ۱۰ سوره از سوره‌های قرآن کریم بدینوسیله مورد رجوع دانش‌آموزان قرار می‌گیرد. اگر به طور ساده این ارقام را محاسبه کنیم ملاحظه خواهیم کرد که این کلاس با گذشت مدت زمانی نه چندان بلند، دانش‌آموزان را با اکثر سوره‌های قرآن کریم در حد مناسب با شرایط سنی آنها آشنا می‌سازد.

۲- دعوت به تذکر در قرآن کریم: این دعوت، بارها و بارها در آیات الهی مطرح شده و مردم به اندیشه و تفکر در این کتاب الهی دعوت شده‌اند. از ابتدایی‌ترین چیزهایی که باید به دانش‌آموزان القاء شود، این است که این کتاب شریف را باید خواند و در مفاهیم و معانی و عظمت و نزول آن اندیشید. برنامه‌های «برواز در آسمان خیال» و «اصلاح و تکمیل»، این دعوت الهی را عهده‌دار هستند و پیام یا الفانی آنها همین است که قدری درباره قرآن بیاندیشیم.

۳- نگاهی از زاویه علم و منطق به قرآن: نزدیکی نیست که کتاب الهی ما راه صواب را می‌بیماید و جز درست در آن نیامده است. برنامه «دیدار»، عهده‌دار القاء این مهم است و با شیوه‌ای ساده، روشن و دلنشین در سه زمینه زیر قرآن کریم را از دیدگاه علوم مورد ارزیابی قرار می‌دهد و اعجاز الهی را نشان می‌دهد:

- چگونگی خلقت سیارات و ستارگان کنونی از دغان.

- مسأله تلقیح در عالم نباتات

- تاریخ و پیش تاریخی قرآن.

۴- مسأله تفسیر: هر چند که تفسیر کردن قرآن کریم مربوط به سطوح عالی علوم قرآنی است ولیکن درک ارزش، لزوم و ضرورت آن چیزی است که هر مسلمان از ابتدای حیات دینی خود باید با آن آشنا

باشد. برنامه «گفتگو» به خوبی این نکته را به دانش آموزان القاء می کند که باید در وری ظاهر قرآن، هزاران چیز دید و شرط بهره وری از آنان را همین کنند و کواهای مفسرانه دانست. شیوه غیرمستقیم و گام به گام برنامه گفتگو طوری است که این ضرورت را در اندیشه و نظر دانش آموزان جای می دهد.

۵- آشنایی با اهداف و فواید قرآن: برنامه «گفتگو» با کتدوکاوی جمعی میان دانش آموزان درباره اسامی با صفت های قرآن کریم چشم اندازی از هدفها، فواید، اثرات و نقش قرآن کریم در تاریخ انسانی را به طور ساده و کلی در مقابل اندیشه دانش آموزان قرار می دهد. این آشنایی براساس کلمات: قرآن، ذکر، فرغان، نور، بیان، هدئی و بشری صورت می گیرد و با برداشت و تعریفی که درباره هر یک از این نامها می توان داشت، آشنایی مورد نظر حصول خواهد یافت.

۶- روخوانی آیات: هنرمندی کتاب همراه با قرآن در این است که انگیزه های کافی و لازم برای رجوع به قرآن کریم و روخوانی آیات را در دانش آموزان به وجود می آورد و آنگاه دانش آموزان با میل، رغبت، علاقه و نشاط بدین کار می پردازند. برنامه «کار با قرآن» روخوانی آیات را نه به صورت یک برنامه بلکه در قالب کاری داوطلبانه، دوست داشتنی و مورد علاقه پیش پای دانش آموزان قرار می دهد. قابل توجه است که آموخته های دانش آموزان در کلاسهای ابتدایی درباره اعراب و نحوید ساده در فرائد قرآن، در اینجا به کار گرفته می شود و صد البته که درست خوانی مدنظر نیست بلکه صرفاً مرور بر آیات و روخوانی آن

• هنرمندی کتاب همراه با قرآن در این است که انگیزه های کافی و لازم برای رجوع به قرآن کریم و روخوانی آیات را در دانش آموزان به وجود می آورد

به تناسب اطلاعات و تجربیات قبلی دانش آموز مورد نظر می باشد.

۷- تطبیق مفاهیم آیات و احادیث: یکی از بنیانهای تربیت دینی در این است که به قرآن و احادیث به نگاهی واحد نگریسته شوند یعنی باید سمت گیری آنها را در یک راستا دانست و هر دو را حاوی یک پیام؛ با این فرق که از احادیث در شرح و تفصیل آیات الهی باید استفاده جست. بخش «یک حدیث، چند آیه» از برنامه «کار با قرآن» در بردارنده این پیام است که مفاهیمی یگانه و هم موضوع را می توان در احادیث معصومین علیهم السلام و آیات

۸- آشنایی با زیبایی ادبی قرآن: کلام موزون و بیان ریتبک و آهنگین، گوش جان آدمی را نوازش می دهد و دل و روح را به سوی خود جلب می نماید. کودکان و نوجوانان نیز به چنین کلام و بیانی علاقه مند هستند. اعجاز ادبی قرآن کریم بر همگان آشکار است و جا دارد که دانش آموزان نیز به گونه ای سهل و روان و نه چندان پیچیده با این زیبایی آشنا شوند تا در این رهگذر دل از آنان رسوده شود و گوش جان به قرآن بسپارند. بخش «آیات موزون» از برنامه «کار با قرآن» در قالبی بازی گونه تعدادی از آیات موزون و هم قافییه را در اختیار دانش آموزان قرار می دهد و با تحریک آنان به روخوانی آیات و شرکت در مسابقه کلاس، آهنگ شیرین آن را در ذهن و روحشان جای می دهد.

۹- آشنایی با پاره ای قصص قرآنی: برنامه «از قصه تا نمایش» زمینه ای برای آشنایی دانش آموزان با تعدادی از قصص قرآن را فراهم می آورد.

الهی جست.

۸- آشنایی با زیبایی ادبی قرآن: کلام موزون و بیان ریتبک و آهنگین، گوش جان آدمی را نوازش می دهد و دل و روح را به سوی خود جلب می نماید. کودکان و نوجوانان نیز به چنین کلام و بیانی علاقه مند هستند. اعجاز ادبی قرآن کریم بر همگان آشکار است و جا دارد که دانش آموزان نیز به گونه ای سهل و روان و نه چندان پیچیده با این زیبایی آشنا شوند تا در این رهگذر دل از آنان رسوده شود و گوش جان به قرآن بسپارند. بخش «آیات موزون» از برنامه «کار با قرآن» در قالبی بازی گونه تعدادی از آیات موزون و هم قافییه را در اختیار دانش آموزان قرار می دهد و با تحریک آنان به روخوانی آیات و شرکت در مسابقه کلاس، آهنگ شیرین آن را در ذهن و روحشان جای می دهد.

۹- آشنایی با پاره ای قصص قرآنی: برنامه «از قصه تا نمایش» زمینه ای برای آشنایی دانش آموزان با تعدادی از قصص قرآن را فراهم می آورد.

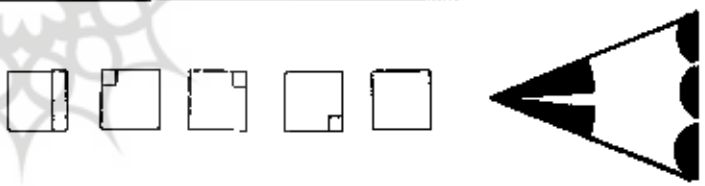
از نظر مبانی یادگیری و روانشناختی و روشهای تدریس

کلیه مباحثی که در این زمینه در مورد کتاب «حکایت ستمگران» مطرح است در اینجا نیز مصداق دارد. مطالبی از قبیل: ایجاد انگیزش، استفاده از حواس مختلف فراگیران، استفاده از یادداشت ها و تشویق های مناسب، استفاده از شیوه های شرطی کردن، ایجاد کلاسهای فعال و پرنشاط، ایجاد روابط اجتماعی میان دانش آموزان در کلاس، تبدیل کلاس درس از همیشه مستمع بودن دانش آموزان به عناصری فعال و سازنده، آموزش در قالبهای دوست داشتنی، تأکید بر ایجاد گرایشهای مثبت در فراگیران نسبت به هدف مورد نظر... زمینه هایی هستند که به عنوان مبانی یادگیری در تدوین کتاب «همراه با قرآن» به عنوان راهنمای عمل

مورد استفاده قرار گرفته است.

در این کتاب از نظر مبانی روانشناختی نیز دربعاد اهداف، روشها، محتوای و کلاس داری، شرایط منسی دانش آموزان مدنظر بوده است. یعنی با ملاحظه مقتضیات منسی نوجوانان، اهداف ویژه ایجاد مؤانست با قرآن کریم نکنه اصلی اهداف قرار گرفته و محتویات قابل انتقال نیز بنا بر نیازهای منسی آنان در نظر گرفته شده است. روشهای اجرای برنامه و شرایط کلی کلاس نیز طوری است که با دانسته دانش آموزان هماهنگی داشته میل و رغبت آنان را به سوی خود جلب می کند. معلم این درس، در شرایطی دست به الفاء یا انتقال مفاهیم مورد نظر می زند که پیش از آن شرایط مطلوب برای یک کلاس دوست داشتنی در دانش آموزان پدید می آید. همین امر از موفقیت

کلاس پرورشی و مربی آن است. به هر حال در جنبه روش تدریس این نکته قابل اهمیت است که اکیداً از اتخاذ روشهای مستقیم، محاوره ای، سخنرانی و کنفرانسی در الفاء مفاهیم خودداری شده، به جای درخواست از دانش آموزان برای حفظ و از سر کردن مطالب، بیشتر زمینه های تمرین و کار فراهم می آید، معلم پیش از آنکه قدرت مطلق کلاس باشد، یک راهنماست و دانش آموز، از موضع یک شنونده که گویی تنها رسالت و وظیفه او خوب گوش دادن است، بیرون آمده نقش یک عنصر فعال، سازنده و مست دهنده را در کلاس ایفا می کند. و بدین ترتیب، کتاب «همراه با قرآن» به عنوان دومین کتاب برای اجرا در کلاس های اول راهنمایی همان راهی را می پیماید که «حکایت ستمگران» پیموده است.

نحیصیلی جاری در اختیار استانها و مناطق کتور بوده است.

مدیریت تحقیقات و آموزش امور تربیتی از سال نحیصیلی ۶۸-۶۹ علاوه بر تأمین برنامه های پرورشی کلاسهای اول راهنمایی، جهت برنامه های کلاسهای پرورشی پایه های دوم و سوم راهنمایی نیز برنامه های ویژه ای را اعلام خواهد کرد. این برنامه ها از نظر سیاستهای تدوین و هدف بندی در راستای برنامه های کلاس اول قرار دارند.

معاونت پرورشی نسبت به نحوه اجرای برنامه کلاس پرورشی در سال جاری و علاقه مندی دانش آموزی، اظهار نظر مریبان و میزان موفقیت این برنامه برای دستیابی به اهداف، با توزیع پرسشنامه های ویژه ای دست به ارزیابی این کار در سطح کشور

خواهد زد.

از سال نحیصیلی ۶۸-۶۹ کلاسهای پرورشی دوره راهنمایی، علاوه بر اجرای برنامه های مدون خود، زمان و مکانی برای سازماندهی و هماهنگی کلیه فعالیتهای و وظایف مربی در مدرسه خواهد بود که این برنامه براساس یک برنامه زمان بندی شده سالیانه به اجرا در خواهد آمد.

با اجرای یک برنامه آزمایشی ویژه دهه فجر در سال نحیصیلی جاری، از سال آینده، کلاسهای پرورشی مدارس راهنمایی، به مناسبت جشن پیروزی انقلاب، برنامه های ویژه ای خواهد داشت. این برنامه ها در عین برداختن به مسائل انقلاب، در راستای برنامه های جاری کلاس و متناسب با همان موضوعات می باشد.

نکته ها و خبرها درباره کلاس پرورشی

بیش از ۲۰۰۰ نفر از مربیان و کارشناسان امور تربیتی به طور مستقیم با حضور دست اندرکاران برنامه و محتوای ساعات پرورشی تحت آموزش و توجیه قرار گرفته اند.
نوار ویدئویی ۴ ساعته توجیه و آموزش برنامه و محتوای ساعات پرورشی از آغاز سال